

MĚSTO DO KAPSY

**VEŘEJNÝ PROSTOR
V OKOLÍ ŠKOLY**

2017/2018

metodická příručka pro učitele

Obsah

Úvodem	1
Přínos projektu	3
Vztah k Rámcovému vzdělávacímu programu pro základní vzdělávání	4
Podpora zapojeným školám	4
Realizace žákovského návrhu	5
Projektem krok za krokem	6
Projektové aktivity a výstupy	7
1. Úvod do projektu	8
2. Dotazníkové šetření mezi spoluobčany	13
3. Mobilita a bariéry	17
Pěší cesta tam a zase zpátky	17
Jízda na kole tam a zase zpátky	20
Alternativní doplnění: realizace žáky naplánované cyklotrasy	22
4. Příběh místa	23
Kulturní dědictví	23
Přírodní dědictví	27
5. Estetika a rekreace	33
Závěr projektu	37

Úvodem

Tato brožura je průvodcem projektu MĚSTO DO KAPSY – VEŘEJNÝ PROSTOR V OKOLÍ ŠKOLY, který připravila 01/71 ZO ČSOP Koniklec, p. s., pro žáky pražských základních škol.

Projekt představuje příklad dobré praxe, jak lze smysluplně realizovat environmentální výchovu ve škole a jak rozvíjet spolupráci škol s ostatními subjekty působícími v okolí školy.

Projekt je koncipován tak, že projektové aktivity vedou převážně učitelé daných škol, zatímco lektoři 01/71 ZO ČSOP Koniklec, p. s., plní pouze roli asistentů. Proto je tato brožura především metodickou příručkou poskytující učitelům dostatečný teoretický základ a konkrétní návody na všechny aktivity.

Webové stránky projektu:

www.mestodokapsy.cz

Koordinátor projektu:

Ing. Dalia Peterová

dalia.peterova@ekocentrumkoniklec.cz

tel. +420 737 650 778

01/71 ZO ČSOP Koniklec, p. s., Vlkova 2725/34, Praha 3, 130 00

Autoři textů:

Lenka Winterová, Dalia Peterová, Milan Chroust, Martina Zrostlíková, Markéta Vrbová

Za připomínky děkujeme Barboře Týcové a Alici Končinské.

Obecné informace o projektu

Projekt MĚSTO DO KAPSY – VEŘEJNÝ PROSTOR V OKOLÍ ŠKOLY 2017/2018 vznikl inovací úspěšného projektu „Město do kapsy“, který 01/71 ZO ČSOP Koniklec, p. s., nabízí pražským školám od roku 2010. Projekt představuje humanitní, umělecký, kulturní a estetický rozměr pohledu na naše životní prostředí. Je vhodný pro školy, které chtějí tímto směrem rozšířit badatelský rozměr projektu MĚSTO DO KAPSY – MIKROKLIMA OKOLÍ ŠKOLY nebo pro školy humanitně či umělecky zaměřené.

Projekt je obecně zaměřen na poznání a analýzu veřejného prostoru v městské části, v níž sídlí zapojená škola a návrh na zlepšení tohoto prostoru. Důležitým rozměrem projektu je angažování škol do komunitního rozvoje obce, spočívající v zapojení žáků do analyzování a řešení problémů, zapojení do veřejné diskuze a v komunikaci s různými skupinami obyvatel v dané městské části. Jedním z cílů je posílit školy v roli lokálních komunitních center.

Projekt probíhá v těchto krocích:

1) Identifikace problému

Žáci se rozdělí do pracovních týmů. Budou pátrat po místech zajímavých z historického, kulturního či přírodovědného hlediska, ale také po místech zanedbaných, která by si zasloužila naši pozornost. Budou hledat bariéry omezující různé skupiny obyvatel a místa, kam místní lidé rádi chodí na procházky. To zjistí průzkumem mezi občany městské části, rodiči a svými spolužáky.

2) Analýza problému

Žákovské týmy zkoumají zvolená místa, přičemž používají různé výzkumné postupy založené na pozorování, hledání informací a rozhovorech s občany. Seznamují se s danými problémy i teoreticky.

3) Zpracování informací, návrh řešení

Žáci posoudí na základě získaných poznatků kvalitu veřejného prostoru. Diskutují o vlastním vlivu a navrhnou řešení vedoucí ke zlepšení veřejného prostoru ve svém okolí. Týmy zpracují informace slovně i graficky a doplní je fotodokumentací. Projekt počítá s využitím školních PC, případně dalšího technického vybavení školy.

4) Presentace výstupů

Výstupy budou vytvořeny především v elektronické podobě, aby mohly být vloženy do příslušných „kapes“ na webových stránkách projektu. Zveřejněním na webových stránkách projektu, stránkách dané školy a městské části se informace dostanou k široké veřejnosti. Prostřednictvím 01/71 ZO ČSOP Koniklec, p. s., bude zajištěna prezentace školy a žákovské práce v lokálních médiích a na akcích pro veřejnost.

5) Realizace vybraného návrhu řešení

Jeden z žákovských návrhů řešení vedoucí ke zlepšení kvality veřejného prostoru v okolí školy žáci společně s učiteli a lektory Ekocentra Koniklec vyberou a zrealizují. Může se jednat např. o umístění lavičky, houpačky, truhlíku s květinami, ptačí budky, sazenice stromu, informační tabule s informacemi o zajímavém místě apod.

Přínos projektu

Žáci zažijí netradiční výuku mimo školní lavice. Vyzkoušejí si vědecké metody práce a komunikaci s občany. Získají znalosti o veřejném prostoru v okolí své školy, o náhledu různých skupin občanů na něj a získají možnost ovlivnit prakticky konkrétní místo ve svém okolí. Uvědomí si svou spoluzodpovědnost za stav veřejných prostranství v místech, kde se pohybují.

Učitelé poznají nové aktivity a metody práce s žáky. Při přítomnosti asistenta ve výuce budou moci lépe pozorovat žáky při práci, případně věnovat individuální péči vybraným žákům.

Škola posílí svůj komunitní rozměr prostřednictvím spolupráce s občany, radnicí, ziskovými i neziskovými organizacemi. Touto spoluprací, a především prezentací projektu v médiích a na akcích pro veřejnost, se škola zviditelní i mimo domovskou městskou část.

Občané budou informováni o historii, možnostech i bariérách veřejného prostoru ve svém okolí a o jeho vnímání různými skupinami spoluobčanů, především prostřednictvím médií a akcí pro veřejnost.

Zastupitelé městské části budou moci informace využít jako podklad pro další rozvoj obce.

Vztah k Rámcovému vzdělávacímu programu pro základní vzdělávání

Projekt zasahuje svou náplní do vzdělávacích oblastí: Člověk a společnost, Člověk a příroda, Informační a komunikační technologie, Český jazyk a literatura, Umění a kultura, Matematika a její aplikace a dále do průřezových témat Mediální výchova (tematické okruhy Tvorba mediálního sdělení, Práce v realizačním týmu), Výchova demokratického občana (tematický okruh Občanská společnost a škola) a Environmentální výchova (tematické okruhy Lidské aktivity a problémy životního prostředí, Vztah člověka k prostředí).

Podpora zapojeným školám

Podpora ze strany 01/71 ZO ČSOP Koniklec, p. s., zahrnuje:

- úvodní setkání se zástupcem školy
- podrobné seznámení zapojených učitelů se všemi fázemi projektu
- tuto metodickou příručku v tištěné i elektronické podobě
- informační listy, pracovní listy a další materiály v elektronické i tištěné podobě
- zapůjčení pomůcek
- dvě až tři osobní asistence vyškolených lektorů (dle rozhodnutí učitele, ve které fázi a aktivitě projektu využije pomoci lektora)
- e-mailovou a telefonickou podporu
- zajištění prezentace projektu a žákovských výstupů na stránkách projektu „Město do kapsy“, na webových stránkách městské části, v médiích a na akcích pro veřejnost
- zajištění realizace jednoho z žákovských návrhů.

Realizace žákovského návrhu

Na konci každé části projektu žáci tvoří **návrhy na vylepšení veřejného prostoru v okolí školy**. **Jeden výstup**, který bude žáky, učiteli a lektory Ekocentra Koniklec vybrán jako **nejlepší**, může být v rámci finančních možností projektu **zrealizován**.

Hodnocení

Celkové hodnocení projektu se uskuteční pomocí dotazníků, které žáci vyplní při zahájení projektu a po ukončení projektu. Jejich porovnáním zjistíme posun v úrovni žákovských znalostí, dovedností a postojů. Učitelé v dotaznících vyjadřují svoji motivaci a očekávání, následně pak zhodnotí přínos projektu pro žáky i pro ně samotné.

Hodnocení žákovské práce při dílčích aktivitách záleží zcela na volbě učitele. Může hodnotit práci týmů nebo aktivitu jednotlivých žáků. Učitel rovněž rozhodne, zda bude hodnotit práci žáků průběžně, na konci jednotlivých témat, anebo pouze v závěru celého projektu. Do hodnocení by se měli zapojit i žáci samotní. Samozřejmostí by mělo být pozitivní ohodnocení žáků, kteří plní projektové úkoly ve svém volném čase, samostatně nebo v týmu.

Projektem krok za krokem

Projekt je připraven jako soubor aktivit, z nichž většinu lze uskutečnit během jedné či dvou vyučovacích hodin nebo v rámci projektového dne.

Ke každé aktivitě uvádíme:

anotaci, tj. stručný obsah aktivity,

cíle, formulované jako očekávané výstupy, kterých mají žáci dosáhnout na konci aktivity,

místo, kde má aktivita probíhat,

čas potřebný pro realizaci (neobsahuje však čas pro přesun ze školy na lokalitu),

pomůcky potřebné pro realizaci (podtrženě jsou vyznačeny ty pomůcky, které škola zajistí Ekocentrum Koniklec),

přípravu učitele, tj., co musí učitel před hodinou zjistit a připravit kromě předepsaných pomůcek,

teoretický základ, který má učitel poskytnout vzhled do problematiky (zpravidla obsahuje také zdroje, z nichž autoři čerpali a které může učitel použít pro další studium),

pracovní postup po krocích (vymezuje náplň činnosti žáků a učitele),

možná úskalí, s nimiž se může učitel či žáci při přípravě a realizaci setkat,

povinné výstupy, které by měl vytvořit každý žák, tým či třída jako celek a které je vhodné vložit do kapes a archivovat do konce školního roku – ukončení projektu.

Fotodokumentace

Velice důležitou součástí projektu je fotodokumentace, neboť je důkazem o uskutečnění aktivit, slouží pro prezentaci a medializaci projektu a také může být návodem pro ty, kdo by chtěli v budoucnu projekt či některé jeho části realizovat.

Fotodokumentaci zkoumaných míst a žáků při práci by měl provádět především učitel. Ve výjimečných případech se fotografování mohou zhostit také žáci, je ovšem nutné je instruovat, aby doma fotografie překopírovali do počítače a převedli do vhodného formátu, který stanoví učitel, případně doporučeným způsobem upravili. Pouze tak budou fotografie připraveny k dalšímu využití, např. k vložení na webové stránky projektu.

Projektové aktivity a výstupy

Téma a aktivity	Časová náročnost	Výstupy	Internetová kapsa
Úvod do projektu	45	<ul style="list-style-type: none"> Pocitová mapa třídy Mapa s vyznačenými veřejnými prostory v okolí školy 	Město okolo nás a my / Místa na mapách
Dotazníkové šetření	60	<ul style="list-style-type: none"> Vyhodnocené dotazníky Mapa s vyznačenými zájmovými lokalitami 	Město okolo nás a my / Místa na mapách, Dotazníkové šetření
Mobilita – pěší cesta tam a zpátky	180	<ul style="list-style-type: none"> Článek do tisku s návrhy opatření pro plynulejší pohyb 	Mobilita a bariéry / Uskutečněné aktivity, Výstupy navržené k realizaci
Mobilita – jízda na kole tam a zpátky	90 + alternativní výlet	<ul style="list-style-type: none"> Plán jízdy na kole od školy k vybraným cílům (obchod, pošta, úřad apod.) s návrhy opatření pro plynulejší jízdu 	Mobilita a bariéry / Uskutečněné aktivity, Výstupy navržené k realizaci
Příběh místa – kulturní dědictví	135	<ul style="list-style-type: none"> Návrh webové stránky / plakát / článek do tisku / informační leták / PPT prezentace / návrh informační tabule / komiks 	Kulturní a přírodní dědictví / Uskutečněné aktivity, Výstupy navržené k realizaci
Příběh místa – přírodní dědictví	135		
Estetika a rekreace	105	<ul style="list-style-type: none"> Výtvarný návrh na vylepšení vybrané lokality 	Estetika a rekreace / Uskutečněné aktivity, Výstupy navržené k realizaci
Závěr projektu	45	<ul style="list-style-type: none"> Výběr finálního výstupu pro fyzickou realizaci 	Výstupy navržené k realizaci

Stěžejní aktivity: Úvod do projektu, Dotazníkové šetření

Výběr minimálně jednoho **téma** (Mobilita, Příběh místa, Estetika a rekreace)

Závěr projektu

Možnost asistence lektora: V průběhu projektu máte nárok až na 3 asistence lektora ve výuce v délce 45 minut – 1 dopoledne. Asistence lektora doporučujeme dohodnout minimálně 21 dní předem.

1. Úvod do projektu

Anotace

Žáci se seznámí s náplní projektu. Prostřednictvím brainstormingu vyjádří své názory ohledně veřejně přístupných prostranství. Vyplní úvodní dotazník. Dozvedí se, co je veřejný prostor, jakou má historii a proč je pro život člověka důležitý. Rozdělí se do čtyř až šestičlenných týmů, v nichž budou pracovat po celou dobu projektu. Sestaví si pocitovou mapu okolí školy.

Cíle

- Žák vysvětlí, v čem projekt „Veřejný prostor v okolí školy“ spočívá.
- Žák vysvětlí vlastními slovy pojmy „veřejný prostor“, „participace“ a rozdíl mezi veřejným a soukromým prostorem.
- Žák vysvětlí, k čemu veřejný prostor obyvatelé měst potřebují.
- Žák se podílí na vytvoření svého pracovního týmu.

Místo

Třída s projektorem

Čas

45 minut + nechat ve třídě týden na nástěnkách vyvěšené mapy na hledání „svých“ míst v mapě, poté 15 minut na nalepení barevných bodů do mapy.

Pomůcky

Dva listy papíru o formátu A2 (např. flipchartové papíry), úvodní dotazník pro každého žáka, podpurná prezentace 1, pracovní list č. 1, mapy okolí školy, barevné lepicí papírky, houbička

Příprava učitele

Připravit v učitelském počítači prezentaci, zajistit 2 listy papíru o formátu A2 (např. flipchartové papíry) a místo pro vyvěšení pocitové mapy.

Teoretický základ

Historie veřejného prostoru sahá až do starověkého Řecka, kde vznikaly takzvané agory, což byla shromaždiště uprostřed měst, kde se lidé mohli veřejně vyjadřovat. Agory položily základní stavební kámen ke vzniku důležitých veřejných budov, jako jsou městská rada, kostely atd.

Ve středověku to bylo náměstí, které bylo považováno za hlavní veřejný prostor ve městech, mělo ale odlišné funkce než agora. Agora byla ve starověkém Řecku vnímána jako místo, kde se projednávala státní správa, náměstí ve středověku byla naproti tomu určena spíše jako prostor pro trh a projednávala se zde spíše lokální politika. Lidé se na náměstích nepodíleli na výkonu moci, klíčová rozhodnutí se odehrávala prostřednictvím rozhodnutí panovníka mimo město.

Veřejný prostor lze jednoduše popsat jako veřejně přístupné místo. V dnešní době je na mnoha místech význam těchto prostorů odlišný a je méně používán ke každodennímu provozu: „veřejné prostory se stávají pouze určitým přerušením v jednotvárném moři domů“.

Veřejné a soukromé prostory lze členit z hlediska jejich vlastnictví a využití:

- Prostory ve veřejném vlastnictví veřejně využívané, to jsou např. ulice, parky, veřejné budovy
- Prostory ve veřejném vlastnictví využívané k administrativě, např. radnice, budovy úřadu, policejní stanice
- Prostory ve veřejném vlastnictví, jejich využití je svěřené soukromé správě, např. letiště, pouliční kavárny
- Prostory v soukromém vlastnictví veřejně využívané s veřejnou funkcí: obchodní domy, soukromé nemocnice či školy
- Prostory v soukromém vlastnictví veřejně využívané, se soukromou funkcí: restaurace, kavárny
- Prostory v soukromém vlastnictví sloužící k soukromému využití – rodinný dům

Kvalita veřejného prostoru aneb „Co dělá z města příjemné místo k životu“?

To, jestli se ve městě cítíme dobře, zásadním způsobem souvisí s kvalitou jeho veřejného prostoru. Město a život v něm vnímáme a hodnotíme především podle charakteru ulic, náměstí, parků, nábřeží a dalších veřejně přístupných prostranství: Užíváme si procházku centrem, nebo z něj rychle prcháme před náparem automobilů, hluku, znečištění a všudypřítomné reklamy? Dostaneme se do práce na kole? Můžeme si vychutnat letní odpoledne ve stínu stromu na předzahrádce blízke kavárny? Jak daleko to máme do parku? Mají si kde hrát naše děti?

Zdrojem aktivizace veřejného prostoru je živá komunikace lidí a jejich participace na dění ve veřejném prostoru.

Participace (z latinského „*partem capere*“, mít podíl) znamená sdílení něčeho, účast nebo podílení se na něčem. Participace ve veřejném prostoru znamená podílení se občanů na plánování podoby veřejných prostranství.

Pocitová mapa je nástroj, který nabízí možnost aktivně zapojit občany do sběru informací a názorů na lokality, v nichž žijí. Jedná se o prostředek participativního plánování veřejných prostor.

Příklad pocitové mapy:

Zdroje:

<https://www.promenypromesta.cz/cz/verejny-prostor/verejny-prostor.html>

<http://docplayer.cz/41720760-Pocitove-mapy-v-planovani-mest-a-regionu-emotional-maps-in-urban-planning.html>

<http://vpp10.cz/aktivity-a-verejne-prostory/participace/participace-zapoj-se>

<http://www.pocitovemapy.cz/>

https://www.youtube.com/watch?v=4C_IWKPoKM&ct=t%288_2017_9_7_2017%29&mc_cid=a03687aec7&mc_eid=ef45c2fa5b

Pracovní postup

Učitel řekne žákům, že v následujících měsících se budou společně věnovat projektu zaměřenému na zkoumání veřejného prostoru v okolí školy.

Za pomoci podpůrné prezentace 1 (prezentace_1.pptx) položí žákům postupně tyto otázky:

Co si představujete pod pojmem veřejný prostor / veřejná prostranství?

Co si představujete pod pojmem soukromý prostor?

Jaká místa, kam ve městě běžně chodíte, byste označili jako veřejný prostor?

Učitel dá prostor všem žákům, kteří se chtějí vyjádřit. Odpovědi na otázky mohou žáci či učitel zapisovat na dva velké papíry či interaktivní tabuli (doporučujeme uložit pro pozdější využití).

Poté dá učitel žákům vyplnit úvodní dotazník s testem, pro který stanoví časový limit 15 minut. Zdůrazní žákům, že cílem dotazníku je zjistit jejich znalosti, dovednosti a postoje před zahájením projektu, a proto nevádí, pokud neznají odpovědi na některé otázky. Zdůrazní, že po skončení projektu vyplní všichni dotazník znova, aby mohli posoudit, co nového se naučili. Dotazníky nejsou anonymní právě proto, aby bylo možné zjistit pokrok každého jednotlivého žáka. Vyplněné dotazníky budou archivovány až do konce projektu, nejlépe v sídle 01/71 ZO ČSOP Koniklec, p. s.

Po dopsání testu učitel pokračuje v úvodu. Vysvětlí žákům, že veřejný prostor lze jednoduše popsat jako veřejně přístupné místo a dále se ptá:

K čemu veřejná prostranství potřebujeme? A k čemu tato místa využívali lidé dříve?

Pomocí prezentace žákům představí historii a funkci veřejného prostoru. Film na konci úvodu v prezentaci má 8 minut. Během prezentace i po ní se žáci vracejí ke svým odpovědím na flipchartech/tabuli a mohou je upravovat.

Dále učitel představí projekt VEŘEJNÝ PROSTOR V OKOLÍ ŠKOLY:

Náplní projektu jsou aktivity ve škole i v terénu, tematicky rozdělené do okruhů Mobilita a bariéry, Přírodní a kulturní dědictví, Rekreace a estetika.

Žáci při práci v projektu zjistí, jak kvalitní veřejný prostor v okolí školy mají.

Žáci se budou konkrétní akcí podílet na zlepšení veřejného prostoru v okolí školy.

Žáci budou komunikovat i s lidmi mimo školu.

Kromě informací o daném místě žáci získají také obecné znalosti a dovednosti, které pro ně budou užitečné v dalším životě.

Učitel seznámí žáky s organizační formou projektu (jak dlouho bude projekt probíhat a ve kterých předmětech) a jak bude práce v projektu hodnocena.

Poté se žáci rozdělí do týmů tak, aby každý tým měl, pokud možno pět členů. Je na volbě učitele, zda rozdělí žáky sám. Měly by vzniknout **týmy**, v nichž bude **příjemná pracovní atmosféra**, členové se budou navzájem motivovat, podporovat a pomáhat si a budou schopni převzít zodpovědnost za svůj úkol a za celkový výsledek týmové práce.

Učitel vyzve členy týmů, aby vymysleli oficiální názvy týmů, pod nimiž budou po celou dobu projektu vystupovat.

Po sestavení týmů žáci ve skupinách vyplní pracovní list č. 1 a zaznamenají do map rozlišení veřejného a soukromého prostoru. Vyplňuje se jako první společná práce v týmech.

V závěru hodiny učitel vyvěsí do třídy mapu okolí školy a dá k ní barevné lepíky. Řekne žákům, že mapa bude ve třídě viset a že všichni mají možnost si během týdne rozmyslet, která místa v mapě by vyznačili jako „svá“ místa. Barvy značení mají týmy uvedeny na konci pracovního listu č. 1. Tento pracovní list bude vyvěšen vedle mapy, aby žáci věděli, co která barva znamená.

Vyznačení míst v mapě proběhne o týden později jako koordinovaná aktivita, přičemž každý žák má od každé barvy k dispozici jen jeden lepík. To znamená, že pokud má jeden žák v okolí školy např. dvě místa, která má rád, musí se rozhodnout pro jedno. Lepíky se lepí pomocí namočené houbičky a tak, aby se nepřekrývaly.

Možná úskalí

Neochota žáků k diskusi, neshody při rozdělování žáků do týmů, neochota tvořit pocitovou mapu.

Výstupy

Žák – úvodní dotazník

Tým – vyplněný pracovní list, mapa veřejného prostoru okolí školy

Třída – pocitová mapa okolí školy

Učitel – rozdělení žáků do týmů, fotodokumentace týmů při práci v terénu i ve škole

2. Dotazníkové šetření mezi spoluobčany

Anotace

Žáci se seznámí s pojmy anketa, dotazníkové šetření, respondent, tvrdá a měkká data. Zkusí si sestavit dotazník. Vyzkoušejí si sběr dat – dotazování v terénu a následně jednoduché vyhodnocení těchto dat. Zamyslí se nad tématem a získají informace k dalšímu pokračování projektu.

Cíle

- Žák formuluje otázky dotazníku.
- Žák sestaví dotazník.
- Žák komunikuje s veřejností.
- Žák nalezne modus – nejčastější odpověď.

Místo

Třída s projektorem, okolí školy a následně opět třída

Čas

20 minut příprava dotazníku, 20 minut dotazníkové šetření, 20 minut vyhodnocení dotazníku

Pomůcky

Informační list č. 1, pracovní listy č. 2, 3 a 4, pevná podložka, podpůrná prezentace 2, psací potřeby pro práci v terénu, mapy okolí školy

Příprava učitele

Učitel si projde následující aktivity a rozhodne se, zda se bude zabývat všemi tématy, či zda vybere některá, např. s ohledem na místní poměry. Rozhodne se, zda chce vybrat témata sám, či zda provede výběr s žáky podle výsledků dotazníkového šetření. Podle toho usměrní, či neusměrní výběr otázek do dotazníku.

Teoretický základ

Dotazník je vedle pozorování a rozhovoru jedna z nejčastěji používaných metod získávání dat, zejména ve společenských vědách (např. sociologie, psychologie, demografie) a humanitních vědách (např. historie, etika, estetika, dějiny kultury, dějiny výtvarného umění). Oproti tomu přírodní vědy

využívají zejména metodu experimentu a pozorování. Je také velmi často používanou metodou při různých průzkumech a výzkumech studentů.

Dotazník má začínat zajímavými a jednoduchými otázkami, na které respondent snadno nalezne odpověď. Další otázky mohou být méně zajímavé či obtížnější. Následují otázky citlivé a osobní včetně osobních údajů.

Otevřené otázky jsou vytvořeny tak, že se dotazující mohou vyjádřit svými vlastními slovy. Výzkumný tým získá podrobnější data. Výhoda otevřených otázek je, že odpovědi jsou snáze prozkoumatelné. Nevýhoda je dána velkou obtíží při statistickém porovnání dat při velkém vzorku respondentů, což v našem případě není podstatné, protože děti nezískají odpovědi od velkého množství respondentů. Otevřené otázky jsou jednodušší na formulaci, nemusí se vyřešit škálování.

Uzavřené otázky jsou pro děti příliš složité na formulaci a nepřinášejí tolik nových informací jako otázky otevřené. Proto je zde nedoporučujeme používat.

Vyhodnocení dotazníku provedeme pomocí hledání modu, nejčastější odpovědi, mezi respondenty a následně hledáním nejčastější odpovědi v různých věkových kategoriích a vybraných sociálních skupinách.

Data se, zejména ve společenských a humanitních vědách, dělí na tvrdá data, jasně definovaná a obvykle zatížená menší chybou (např. údaje o počtu obyvatelstva, údaje o počtu handicapovaných lidí v populaci, struktura vzdělání populace apod.) a měkká data, vyjadřující názory a postoje lidí (např. údaje o oblíbenosti politika, názorech na krásu či ošklivost daného místa z dotazníkového šetření apod.).

Reprezentativní vzorek respondentů žáci nebudou schopni oslovit, takže problém reprezentativnosti v rámci zjednodušení pro děti neřešíme.

Zdroje:

https://cs.wikipedia.org/wiki/Dotazn%C3%ADkov%C3%A9_%C5%A1et%C5%99en%C3%AD

Pracovní postup

Práce ve třídě

Učitel pomocí podpůrné prezentace 2 (prezentace_2.pptx) představí další témata projektu.

Pozn.: V prezentaci ponechá jen témata, kterým se bude chtít věnovat, nebo ponechá všechna a prodiskutuje s žáky, kterým z nich se budou v projektu chtít věnovat nebo jim vysvětlí, že se budou věnovat těm tématům, která se jim budou zdát zajímavá na základě dotazníkového šetření.

Pak rozdá informační list č. 1, který si žáci ve skupinách přečtou.

Žáci ve skupinách pomocí informačního listu č. 1 a pracovního listu č. 2 sestaví dotazník, ten následně každá skupina představí spolužákům. Pak se musí třída dohodnout na šesti stejných otázkách, aby byl dotazník vyhodnotitelný. Pokud se skupiny nedohodnou, je možné rozdělit třídu na dvě části a skupiny z jedné části (2-3 skupiny) budou mít stejné otázky a skupiny z druhé části (2-3 skupiny) jiné otázky. Pokryje se tím větší množství dotazů, ale dotazník se bude hůře vyhodnocovat a ke každé otázce bude menší počet oslovených občanů.

Tipy na otázky:

Mobilita a bariéry:

- Kam v okolí rád/a chodíte?
- Kde jsou v okolních ulicích pro chodce nebezpečná místa?
- Kde jsou v okolních ulicích místa, kde chybí přechod?
- Kde v okolí vám chybí lavičky jako místa k odpočinku po cestě?
- Jsou v okolí schody, které pro je vás těžké/nemožné překonat?
- Jsou někde místa, kam nejedí MHD, ale podle vás by jezdit měla?
- Znáte tady v okolí nějaké cyklostezky?

Kulturní a přírodní dědictví:

- Kde je v okolí nějaký zajímavý strom nebo stromořadí?
- Kde v okolí se stala zajímavá událost, např. rodiště spisovatele, pamětní místo z války, boží muka?
- Kde je v okolí nějaké místo, ke kterému se váže zajímavý příběh či legenda?
- Kde je v okolí nějaké místo, které lidé neznají, ale zasloužilo by si, aby se o něm vědělo?

Rekreace a estetika:

- Kam v okolí rád/a chodíte?
- Kdybyste si chtěl/a odpočinout v přírodě, ale nejít moc daleko, kam byste šel/šla?
- Kde je v okolí nějaké místo, které lidé neznají, ale zasloužilo by, aby se o něm vědělo?
- Kde v okolí vám chybí lavičky?
- Chybí vám v okolí dětské hřiště?
- Chybí vám v okolí hřiště s posilovacími stroji pro dospělé?
- Chybí vám v okolí místo pro venčení a volný pohyb psů?
- Která místa v okolí byste označil/a jako vysloveně ošklivá?
- Která místa v okolí byste označil/a jako vysloveně krásná?

Práce v terénu

Po sestavení dotazníku se učitel s žáky přesune na vybrané místo u školy. Žáci oslovují místní obyvatele a do pracovního listu č. 2 zapisují jejich odpovědi. Průzkum by měl trvat minimálně 25-30 minut. Každý tým by měl oslovit minimálně 6 lidí. Je dobré vzít do terénu také mapu městské části, aby občané mohli daná místa přesně ukázat.

Poté se žáci s učitelem vrací zpět do školy a dotazníky společně vyhodnocují. Žáci dostávají za domácí úkol oslovit své rodiče/prarodiče žijící v dané čtvrti.

Práce ve třídě

Po získání dostatečného počtu respondentů žáci v týmech vyhodnotí dotazníky pomocí zapsání nejčastějších odpovědí do pracovního listu č. 3.

Poté učitel s týmy vyhodnotí dotazníky za celou třídu do pracovního listu č. 4 a do mapy okolí školy zaznamenají místa, o kterých se lidé v dotaznících zmiňovali.

Žáci v týmech porovnají výsledky dotazníkového šetření se svou pocitovou mapou okolí školy a odpoví si na otázky: *Kryjí se moje oblíbená/neoblíbená místa s místy ostatních lidí a spolužáků?*

Chodím často okolo místa, o kterém jsem netušil/a, že by mohlo být zajímavé?

Mají cizí lidé rádi ta samá místa jako já, nebo úplně jiná?

Vadí ostatním stejné bariéry jako mně?

Jsou pro jiné lidi bariérou místa, která by mne nenapadla?

Porovnávat lze např. místa označená zelenou barvou „tady jsem, když mám volno“ s místy, která respondenti označili jako místa, kam rádi chodí na procházku. Nebo místa označená žáky jako „tady je to ošklivé“ s místy, která jako ošklivá označili respondenti apod.

Možná úskalí

Pohyb žáků v ulicích, počasí

Výstupy

Tým – vyplněné pracovní listy 2, 3

Třída – vyplněný pracovní list č. 4, mapa s vyznačenými zájmovými lokalitami

Učitel – fotodokumentace týmů při práci v terénu i ve škole, foto jednotlivých týmů s výstupy

3. Mobilita a bariéry

Pěší cesta tam a zase zpátky

Anotace

Žáci si ve skupinách vyzkoušejí role hůře pohyblivých spoluobčanů (vozičkáři, rodiče s kočárky, senioři aj.) a ohodnotí okolí školy z hlediska prostupnosti pro lidi s pohybovým omezením. Na základě své zkušenosti navrhnou změny, které by vedly ke zvýšení mobility vybraných skupin obyvatel, a tím ke zlepšení života v okolí školy. Výsledkem aktivity budou návrhy na změny v okolí, které by se mohly realizovat. Cílem aktivity je žáky motivovat k aktivnímu občanství.

Cíle

- Žák se orientuje v mapě a dokáže do ní zakreslit vybrané body.
- Žák se vžije do role vybraného občana a vyzkouší si jeho pohyb po městě.
- Žák se aktivně podílí na vzhledu okolí školy a vyzkouší své možnosti, jak jej měnit.

Místo

Standartní třída, širší okolí školy

Čas

135 minut + následovně 45 minut čas na tvorbu výstupu (článku)

Pomůcky

Výsledky dotazníkového šetření, psací potřeby, podložky, pracovní list č. 5, pomůcky pro role (invalidní vozík, berle, činky k připevnění na boty, ortézy, dětský kočárek s odrážedlem a kanystrem s vodou místo dítěte atd.), mapa do skupin, do každé skupiny min. jeden chytrý mobil pro měření času a vzdálenosti

Příprava učitele

Učitel se pro tuto aktivitu min. 14 dní předem domluví s Ekocentrem Koniklec na asistenci lektora, který přiveze pomůcky pro role.

Teoretický základ

Město bylo vybudováno podle určitých standardů, které jsou už dnes do jisté míry překonány. Město se snažíme otevřít všem lidem, i těm s různým handicapem. Ať už je to snížená pohyblivost, problém s orientací v prostoru nebo jen příležitost, jak udělat město bezpečnější hlavně z hlediska dopravy. Občané by se měli zajímat o své okolí a rozhodovat o jeho vzhledu či funkci. Být aktivním občanem znamená také aktivně se zajímat o veřejný prostor, který všichni využíváme, a máme možnost ho pomocí občanských iniciativ měnit. Aktivní občanství je jedním ze základních pilířů demokracie, kterou běžná veřejnost opomíná. Žáci mají možnost výsledky publikovat v místním tisku a informovat o nich radnice. Návrhy na změny v okolí ze strany škol jsou dnes na radnicích populární, protože vytvářejí dojem fungující a naslouchající radnice. Žáci tak mají opravdu možnost udělat něco dobrého pro své okolí a spoluobčany.

Zdroje:

<http://www.geoportalpraha.cz/mapy-online#.Wawsaulpy72>

<https://www.jsns.cz/lekce/15248-aktivni-obcanstvi>

Pracovní postup

Začínáme diskusí před školou nebo ve třídě: Vzpomeňte si na dobu, kdy jste byli mladší. Zkuste se zamyslet, proč vás rodiče doprovázeli do školy. Zamyslete se nad dopravními nebezpečími, která vás mohla potkat cestou do školy. Napadlo vás někdy, jaké to je nestihnout přejít v klidu na zelenou, i když vyjdete včas? Jsou bariéry pro děti stejné jako pro hůře pohyblivé dospělé?

Následně se žáci vrátí zpět k výsledkům dotazníkového šetření a vyberou místa, která by mohla být problematická z hlediska pohybu.

Z diskuse a výsledků dotazníkového šetření vyplynou místa, která by si žáci v rolích měli zkusit projít. Skupiny si rozdělí role a cíle, kam půjdou. Cíle si zapíší do pracovních listů. Možné cíle jsou např. pošta, obchod, úřad, lékař, park. Je možné, aby dvě skupiny s různou rolí šly ke stejnému cíli. Cíl by měl být vzdálen minimálně 20 minut, ale neměl by být vzdálenější než 30 minut běžnou chůzí. Důležitá je cesta, nikoli jen dojít k vybranému cíli.

Každá skupina si vybere/vylosuje jednu roli.

Žáci se v roli ve skupině střídají. Střídají se nejen v roli, ale i v ostatních činnostech. Vždy je nutno určit, kdo bude zapisovat do pracovního listu, kdo bude měřit čas, kdo vzdálenost, kdo bude zapisovat do mapy. Pro měření času žáci vyčlení jeden mobil, který si předávají.

Při měření času se do něj nezapočítává doba, kdy si „převlékají“ role (ortézy, činky na boty apod.).

Cestou zpět se skupina rozdělí a část žáků bude tvořit kontrolní skupinu bez omezení, aby zjistili, jaký je jejich běžný čas pro překonání dané vzdálenosti a mohli jej porovnat s časem potřebným pro překonání vzdálenosti v roli.

Po návratu ke škole se všichni sejdou. Nejprve si ještě venku sdělí své pocity, ventilovat by se mělo vše, i pocity negativní. Učitel s žáky zkontroluje, zda mají všichni vyplněné pracovní listy a čitelné poznámky v mapě. Žáci si vše doplní, dokud mají zážitky v čerstvé paměti. Dopotítají úkoly týkající se rychlosti či vzdálenosti z pracovních listů. Údaje zhodnotí.

Následuje zpracování výsledků do prezentovatelné podoby, ideálně jako článek, případně ppt prezentace. Výstup by měl obsahovat vyhodnocení, soupis problematických míst a návrhy na řešení. Není od věci prezentovat i pocity žáků v rolích, pokud budou žáci chtít.

Výsledky, tj. jak zážitky, tak návrhy na zlepšení, by měly být prezentovány v místních médiích. Učitel je může zaslat do tisku sám či předat lektorovi Ekocentra Koniklec, který se o medializaci postará.

Možná úskalí

Pohyb žáků v terénu, počasí

Výstupy

Tým – vyplněný pracovní list

Třída – článek do tisku s návrhy změn

Učitel – fotodokumentace žáků v rolích

Jízda na kole tam a zase zpátky

Anotace

Žáci pomocí cyklistických map / interaktivních map ve skupinách naplánují cyklotrasu přes vybrané cíle. Trasa musí splňovat zadané požadavky. Žáci se tak naučí práci s mapou a seznámí se se značením cyklistických tras. Na trase vyberou problematické úseky a vymyslí návrh řešení pro jejich zpřístupnění cyklistům. Poté žáci představují své výsledky a vzniká diskuse, jak otevřít prostor v okolí školy a ve městě cyklistům.

Cíle

- Žák se orientuje v mapě a dokáže naplánovat trasu pro cyklisty.
- Žák vybere problematické úseky na trase a navrhne řešení pro zlepšení dopravní situace pro cyklisty.
- Žák umí kriticky přemýšlet o dopravní situaci v Praze a dokáže navrhnout řešení pro zlepšení dopravních podmínek ve svém okolí.

Místo

PC učebna

Čas

90 minut

Pomůcky

psací pomůcky, čistý papír, počítače, případně chytré telefony s připojením na internet, cyklistická mapa do skupin, pracovní list č. 6

Příprava učitele

Učitel by si před hodinou měl připravit vlastní návrh a problematické úseky v okolí školy.

Teoretický základ

Praha je přetížená automobilovou dopravou. Cílem je motivovat žáky pohybovat se po městě na kole. Snížením závislosti na autech se sníží množství emisí ve vzduchu, prachu a hluku. Ve všech aspektech je doprava na kole pro žáky zdravější než se nechat převážet rodiči autem. Doprava na kole je i často rychlejší než autem, hlavně v ranních a odpoledních špičkách. Okolí školy často není přizpůsobeno

pro cyklistickou dopravu. Chybí souvislé cyklistické pruhy, napojení na hlavní cyklostezky, stojany na kola a jiné prvky. Chybějící prvky tak odrazují obyvatele od používání kol.

Zdroje:

<https://prahounakole.cz/2017/09/skola-zacina/>

<http://www.cistoustopou.cz/cista-mobilita/clanek/auto-dobry-sluha-zly-pan-327>

<https://prahounakole.cz/>

Pracovní postup

Učitel rozdává pracovní listy a vysvětlí jednotlivé úkoly. Skupiny pracují samostatně s pomocí cyklomapy Prahy, pracovního listu a počítače. Učitel průběžně kontroluje a pomáhá.

Úkolem každého týmu je vymyslet cyklotrasu vedoucí přes určité cíle, např. pošta, obchod, úřad, lékař, park. Kriticky zhodnotit problematické úseky na trase a navrhnout řešení pro zlepšení dopravní situace pro cyklisty (cyklistické pruhy na silnici, stojany na kola, možnost vyhnout se schodům apod.).

Odkaz na cyklomapu Prahy: <http://www.prazskecyklostezky.cz/Mapa.aspx>

Závěr je věnován prezentaci jednotlivých skupin, diskusi a výběru nejideálnější trasy.

Možná úskalí

Nejsou.

Výstupy

Tým – plán cyklotrasy, vyplněný pracovní list

Učitel – fotodokumentace týmů při práci v terénu i ve škole

Alternativní doplnění: realizace žáky naplánované cyklotrasy

Praktická realizace žákům ukáže, jak zvládli trasu připravit. Zároveň budou mít možnost zhodnotit problematická místa, která předem vytypovali.

Pokud se rozhodnete zrealizovat žáky naplánovanou trasu, doporučujeme, aby si ji učitel předem projel a zhodnotil problematická místa. Zároveň tak zjistí potřebný čas. K této aktivitě je možné též žádat asistenci lektora Ekocentra Koniklec.

Pracovní postup

Před vyjetím je nutno s žáky probrat pravidla bezpečného pohybu na kole, pravidla pohybu skupiny (na křižovatce čekáme; je určeno, kdo jede první a kdo poslední; pravidla předjíždění).

Před problematickými místy zastavíme a učitel s žáky probere, co očekávají z průzkumu mapy a jak situace vypadá v reálu. Žáci navrhnou, jak by průjezdnost trasy pro cyklisty vylepšili. Návrhy připisují do pracovních listů č. 6 a mají srovnání reálné situace s tím, co vyčetli z mapy.

Možná úskalí

Funkčnost kol, bezpečnost dětí, počasí

4. Příběh místa

Učitel se podle výsledků dotazníkového průzkumu, místních poměrů a svého zaměření rozhodne, zda se bude s žáky zabývat kulturním či přírodním dědictvím, případně obojím.

Kulturní dědictví

Anotace

Žáci za pomoci dostupných informačních zdrojů (internet, literatura, zprávy od místních obyvatel) vypátrají ve svém okolí veřejně přístupné místo, které je pozoruhodné z kulturního hlediska a na jehož vzniku se aktivně podíleli lidé (stavba, umělecké dílo, technická zajímavost, lokalita s příběhem – může být i zaniklá či ne na první pohled patrná). O místě zjistí co nejvíce podrobností a na jejich základě textově a graficky zpracují informační prezentaci pro veřejnost. Součástí prezentace bude autorská fotografie současného stavu místa.

Cíle

- Žák vyhledá informace o určené lokalitě pomocí informačních zdrojů (internet, literatura, ústní zprávy).
- Žák zpracuje získané informace do textového/grafického výstupu.
- Žák vysvětlí termíny citace a genius loci.
- Žák vyhledá a popíše kulturně zajímavá místa v okolí.

Místo

Standardní třída, širší okolí školy, učebna s PC s internetem

Čas

Volba vhodného místa 30 min., práce v terénu – fotodokumentace 15 min. (ilustrace, nákresy + 45-90 min.) + cesta na lokalitu, zpracování výstupu 90 min. Pro vyhledávání informací o vytipované lokalitě a zpracování výstupu doporučujeme využít volného času žáků (zadat jim práci jako domácí úkol) a hodin informační techniky.

Pomůcky

Výsledky dotazníkového šetření, psací potřeby, popřípadě výtvarné potřeby, PC s přístupem k internetu, popř. grafickým editorům, fotoaparát (mobil), mapa městské části, podložky, pracovní listy č. 7 a 8

Příprava učitele

Zajištění učebny s PC s přístupem k internetu, popř. ke grafickým editorům,

týden před tématem zadat žákům domácí úkol – viz pracovní postup.

Rozmyslet si, zda téma s žáky probere vcelku, nebo zda ho rozdělí do dvou dní. Při rozdělení tématu do dvou dní má učitel čas podle výběru místa pozvat do školy zajímavou osobnost, která žákům o místě něco poví (např. místní kronikář, malíř apod.).

Teoretický základ

Ve veřejném prostoru okolo nás se lidé podíleli na vzniku řady míst, která pak hrála roli v jeho vývoji a lze je tedy z kulturního hlediska označit jako zajímavá. Nemusí jít pouze o pamětihodnosti, které jsou všeobecně známé, naopak leckterá na první pohled fádni oblast ukrývá nenápadné poklady v podobě zajímavých lokalit, které se zatím nedostaly do zorného pole širšího okruhu lidí.

Kritéria, podle nichž můžeme posuzovat zajímavost nějakého místa, jsou například:

1) vizuální hledisko – umělecké dílo (socha, křížek, kaplička, malířské dílo), technická zajímavost (most, vodní dílo apod.)

2) příběh – k lokalitě se může vázat příběh, život významné osobnosti, pověst či událost, jež měla pro společnost jistý význam (hřbitov, zahrádkářská kolonie v Praze-Suchdole, kde v roce 1975 havarovalo letadlo jugoslávských aerolinií). Místo samo o sobě dokonce nemusí existovat, ale příběh s ním spojený mohl přetrvat v ústním podání nebo písemných pramenech (zaniklá šlechtická sídla v pražských čtvrtích, které ještě donedávna byly samostatnými obcemi). Příběhy mohou takovýmto zdánlivě obyčejným místům dodávat specifickou atmosféru.

Odhalování takových míst a informování veřejnosti o jejich existenci přispívá k zvýšení kulturního povědomí a pro místní obyvatele může nejen představovat utužení pojítek k místu, kde žijí, ale i podpořit zájem aktivně se podílet na udržení a zlepšení kvality života (a životního prostředí) v něm.

Nejvýznamnější památky kulturního dědictví se zařazují na seznam světového dědictví UNESCO – organizace OSN pro vzdělání, vědu a kulturu. V České republice mezi ně patří i historické jádro Prahy.

Genius loci je latinské slovní spojení znamenající „duch místa“.

V římské mytologii byl genius loci duch či bůžek ochraňující určité místo, často býval zobrazován jako had nebo jako postava s rohem hojnosti. V dnešním slovníku má však tento obrat spíš význam specifické atmosféry dané oblasti než jakési místní ochraňující síly.

Protože se jedná o výsledek procesu vnímání či jakéhosi vnitřního dialogu s místem, je nutně podmíněn i vnitřními světy návštěvníků či rezidentů. Genius loci motivuje návštěvníky k návratům a

zanechává v nich trvalejší dojem, jakýsi emocionálně estetický „otisk“ daného místa v daném okamžiku. Do tohoto otisku se holisticky promítá např. pocit vznešenosti, estetičnosti, tajemnosti, nostalgie, mystičnosti, nekonečnosti, ale i pocit vlastní bezvýznamnosti apod.

Genius loci je tedy obtížně definovatelný jev v podobě zážitku či dojmu, jenž je vytvářen vizualizovanými přírodními prvky, kulturním dědictvím, prostorovým uspořádáním, ale i atmosférickými a světelnými podmínkami, ročním obdobím a v neposlední řadě i aktuálním psychickým a fyzickým naladěním člověka. Na atmosféře místa se ale mohou skrytě podílet i fyzikálně podložené vlivy, jako např. tektonické zlomy, geomagnetické anomálie, pachy, vlhkost prostředí, proudění vzduchu aj.

Citace v obecné češtině znamená uvedení kratší části jiného textu či výroku, obvykle doslovné. V odborných publikacích má citace jiný význam: je formalizovaným odkazem na určitý výsledek, metodu či myšlenku v jiné publikaci.

Zdroje:

http://www.artslexikon.cz//index.php?title=Genius_loci

<https://cs.wikipedia.org/wiki/Citace>

<https://cs.wikipedia.org/wiki/UNESCO>

Pracovní postup

Týden před tématem zadá učitel žákům domácí úkol, aby se pokusili zjistit co nejvíce informací o zajímavých lokalitách, o kterých se jim zmiňovali spoluobčané při dotazníkovém šetření. A také, aby se snažili nějakou lokalitu sami vypátrat. Místo musí být přístupné veřejnosti a nacházet se v příslušné městské části, ideálně s rozumnou dostupností od školy. Bylo by dobré, kdyby nešlo o všeobecně známou zajímavost, ale spíše o lokalitu, jež by byla pro veřejnost „novinkou“.

Žáci při vyhledávání zajímavých míst, příběhů nebo událostí pracují s pracovním listem č. 7.

Pokud učitel nechce zadávat zjišťování informací o lokalitách jako domácí úkol, lze vytipování místa provést v počítačové učebně a informace o místech dohledávat. Na tuto aktivitu je potřeba počítat s větší časovou náročností.

Na úvod této části projektu se uskuteční brainstorming za účelem vytipování místa: žáci navrhnou místa, která by veřejnost mohla zaujmout. Učitel zaznamenává jejich nápady. Žáci pracují s pracovním listem č. 8.

Po brainstormingu třída z návrhů vybere jednu lokalitu, které se v úkolu bude věnovat. Žáci místo vyhledají a zaznamenají do mapy městské části.

Práce v terénu

Po výběru lokality se třída pod vedením učitele vydá přímo na místo, kde týmy provedou fotodokumentaci nebo ilustraci (malba, kresba) místa.

Práce ve třídě

Po návratu do školy si týmy vyberou formu, jakou chtějí lokalitu, příběh, historickou událost prezentovat: návrh webové stránky, plakát – návrh naučné cedule přímo do terénu, článek do tisku, informační leták, ppt prezentace pro případnou přednášku.

Finální výstup by měl obsahovat alespoň jednu autorskou fotografii nebo kresbu/malbu lokality. Pokud žáci použijí cizí obrazový materiál, musejí uvést autorství nebo zdroj, u článků do tisku je nutné uvést zdroje, z nichž byly informace přežaty. Učitel by měl týmům vysvětlit pojem citace.

Žáci zjistí co nejvíce informací o lokalitě. Zde bude záležet na učiteli, jaký postup bude vyhovovat nejlépe časovým možnostem třídy. Žáci mohou začít pátrat v literatuře či na internetu přímo ve škole nebo i formou „domácího úkolu“ ve svém volném čase. Na volnočasové shánění informací je vhodné dát dětem několik dnů (horizont 1 týdně), aby toho o daném místě shromáždily co nejvíce.

Týmy by měly získané informace navzájem sdílet.

Poslední fází úkolu je grafická a textová prezentace lokality pro veřejnost, kterou budou týmy pod dohledem učitele zpracovávat ve škole. Učitel bude plnit roli konzultanta ve chvílích, kdy si týmy nebudou vědět rady, pořídí rovněž fotodokumentaci týmů při práci. Cílem zpracování je upoutat zájem veřejnosti na lokalitu a její propagace.

Možná úskalí

Časová náročnost (vzdálenost vybraného místa), pohyb žáků v terénu, počasí

Výstupy

Tým – 1 výstup dle vlastního výběru, autorské fotografie nebo kresba/malba lokality, vyplněný pracovní list

Učitel – fotodokumentace týmů při práci v terénu i ve škole, foto jednotlivých týmů s výstupy

Přírodní dědictví

Anotace

Žáci za pomoci dostupných informačních zdrojů (internet, literatura, zprávy od místních obyvatel) vypátrají ve svém okolí veřejně přístupná místa, která jsou pozoruhodná z přírodního hlediska. Objeví tak celou řadu zajímavých míst, jako je například geologický prvek, park, vodní prvek, nejstarší strom. Ze zajímavých míst vyberou jedno, o kterém získají dostupné informace, a sami se aktivně zapojí do tvoření jeho historie. Praha je opředená legendami a úkolem žáků bude vytvořit a nechat žít svým životem další legendu. Nechají pracovat svoji fantazii a popřemýšlejí, kdo z historických postav Prahy mohl sedět pod nejstarším stromem v okolí a proč.

Cíle

Žák umí vyhledat informace o určené lokalitě pomocí informačních zdrojů (internet, literatura, ústní zprávy).

Žák zpracuje získané informace do textového/grafického výstupu.

Žák vlastními slovy vysvětlí pojmy genius loci a legenda.

Žák popíše přírodní zajímavosti v okolí.

Žák použije literární útvar – legendu.

Místo

Standardní třída, širší okolí školy, učebna s PC s internetem

Čas

Volba vhodného místa 30 min., práce v terénu – fotodokumentace 15 min. (ilustrace, nákresy + 45-90 min.) + cesta na lokalitu, vyhledání informací, psaní legendy, zpracování výstupu 90 min. Pro zpracování výstupu doporučujeme využít hodin informační techniky.

Pomůcky

Výsledky dotazníkového šetření, psací potřeby, popř. výtvarné potřeby, bílé papíry (na psaní legendy), PC s přístupem k internetu, popř. ke grafickým editorům, fotoaparát (mobil), mapa městské části, podložky, pracovní listy č. 7 a 8

Příprava učitele

Zajištění učebny s PC s přístupem k internetu, popř. ke grafickým editorům,
znalost místního okolí (jaká chráněná území se zde vyskytují, jaké přírodní prvky jsou v okolí, údaje o
nejbližším památném stromu),
znalost pražských legend,
týden před tématem zadat žákům domácí úkol – viz pracovní postup

Teoretický základ

Přírodní dědictví v sobě zahrnuje přírodní prvky, které se zachovaly po určitou dobu tak, že jejich význam je nejen v jejich současné existenci, ale má přesah do minulosti.

V současnosti neexistuje definice přírodního dědictví, pouze lze najít definici vytvořenou pro vymezení takových lokalit pro potřeby UNESCO. Za přírodní dědictví jsou považovány:

1. přírodní jevy tvořené fyzickými a biologickými útvary nebo skupinami takovýchto útvarů, jež mají výjimečnou světovou hodnotu z estetického či vědeckého hlediska;
2. geologické a fyziografické útvary a přesně vymezené oblasti, které tvoří místo přirozeného výskytu ohrožených druhů zvířat a rostlin, výjimečné světové hodnoty z hlediska vědy či péče o zachování přírody;
3. přírodní lokality či přesně vymezené přírodní oblasti světové hodnoty z hlediska vědy, péče o zachování přírody nebo přírodní krásy.

Území Prahy je do značné míry jedinečné početným zastoupením přírodě blízkých biotopů, míst, kde se lidské působení doposud neprojevovalo příliš negativně. Je možné říci, že takové přírodní bohatství se nedochovalo v žádném evropském velkoměstě.

Pražská příroda a krajina poskytuje nezbytný životní prostor pro celou řadu druhů živočichů i květeny včetně chráněných druhů. Městské parky, historické zahrady, lesy, stromořadí, zvláště chráněná území, významné krajinné prvky, územní systémy ekologické stability, přírodní parky i vodní toky vytvářejí zároveň ojedinělý kolorit města a přispívají k jeho atraktivitě a výjimečné atmosféře.

- Městské parky, zahrady v majetku města Prahy – nejvýznamnější např. Královská obora (Stromovka), Letenské sady, zahrada Kinských, komplex zahrad vrchu Petřína.
- Lesy – 10,3 % z celkové rozlohy města. V okrajových částech Prahy se můžeme setkat i s většími lesními celky s přirozenou skladbou dřevin i bylinného patra.
- Zvláště chráněná území – 4,4 % z celkové rozlohy města Praha. Do kategorie zvláště chráněných území patří: národní parky (NP), chráněné krajinné oblasti (CHKO), národní přírodní rezervace (NPR), přírodní rezervace (PR), např.: přírodní rezervace Radotínské údolí, národní přírodní památky (NPP), např.: národní přírodní památka Barrandovské skály, přírodní památky (PP).
- Významné krajinné prvky, např.: Botanická zahrada UK, mokřady Triangl v Hostivaři, Řepská step.

- Územní systémy ekologické stability (ÚSES) – vzájemně propojený soubor ekosystémů (funkční soustavy živých a neživých složek životního prostředí, jež jsou navzájem spojeny výměnou látek, tokem energie a předáváním informací a které se vzájemně ovlivňují a vyvíjejí v určitém prostoru a čase). Stavby procházející ÚSES by měly být uzpůsobovány tak, aby nevytvářely migrační bariéru pro tyto organismy.
- Přírodní parky (PP) – cca 20 % z celkové rozlohy města. Jsou to: Říčanka, Botič – Milíčov, Radotínsko – Chuchelský háj, Šárka – Lysolaje, Draháň – Troja, Hostivař – Záběhllice, Rokytka, Modřanská rokle – Cholupice, Košíře – Motol, Klánovice – Čihadla, Prokopské a Dalejské údolí, Smetanka.
- Vodní toky – nejvýznamnější pražské potoky: Rokytka, Botič, Dalejský potok, Drahanský potok, Kunratický potok, Motolský potok, Litovicko-Šárecký potok.
- Památný strom, jejich skupiny a stromořadí: dřeviny vynikající svým vzrůstem, věkem, významné krajinné dominanty, zvláště cenné introdukované dřeviny a v neposlední řadě dřeviny historicky cenné, které jsou památníky minulosti, připomínající historické události, nebo jsou s nimi spojeny různé pověsti a báje.

Genius loci

Genius loci je latinské slovní spojení znamenající „duch místa“.

V římské mytologii byl genius loci duch či bůžek, ochraňující určité místo, často býval zobrazován jako had nebo jako postava s rohem hojnosti. V dnešním slovníku má však tento obrat spíše význam specifické atmosféry dané oblasti než jakési místní ochraňující síly.

Protože se jedná o výsledek procesu vnímání či jakéhosi vnitřního dialogu s místem, je nutně podmíněn i vnitřními světy návštěvníků či rezidentů. Genius loci motivuje návštěvníky k návratům a zanechává v nich trvalejší dojem, jakýsi emocionálně estetický „otisk“ daného místa v daném okamžiku. Do tohoto otisku se holisticky promítá např. pocit vznešenosti, estetičnosti, tajemnosti, nostalgie, mystičnosti, nekonečnosti, ale i pocit vlastní bezvýznamnosti apod.

Genius loci je tedy obtížně definovatelný jev v podobě zážitku či dojmu, jenž je vytvářen vizualizovanými přírodními prvky, kulturním dědictvím, prostorovým uspořádáním, ale i atmosférickými a světelnými podmínkami, ročním obdobím a v neposlední řadě i aktuálním psychickým a fyzickým naladěním člověka. Na atmosféře místa se ale mohou skrytě podílet i fyzikálně podložené vlivy, jako např. tektonické zlomy, geomagnetické anomálie, pachy, vlhkost prostředí, proudění vzduchu aj.

Legenda

Legenda (pochází z latinského „*legenda*“, což znamená „věci určené ke čtení“) je epický literární žánr, pojednávající o životě, smrti, umučení a zázracích určitého světce či mučedníka, příp. ostatků nebo svatého předmětu. V legendách se vyskytují zázraky a postavy křesťanské historie.

Další význam slova legenda je rozšiřovaná nepravdivá, smyšlená zpráva, pověst, výmysl, smyšlenka.

Zdroje:

http://www.artslexikon.cz/index.php?title=D%C4%9Bdictv%C3%AD_p%C5%99%C3%ADrodn%C3%A

http://portalzp.praha.eu/jnp/cz/priroda_krajina_a_zelen/souhrnne_informace_statistika_vyuziti_uzemi/priroda_krajina_a_zelen_v_praze_strucne.html

[http://envis.praha-mesto.cz/\(0igbt345jyk3c3452jnl2d45\)/default.aspx?id=71223&ido=5352&sh=-32764584](http://envis.praha-mesto.cz/(0igbt345jyk3c3452jnl2d45)/default.aspx?id=71223&ido=5352&sh=-32764584)

http://portalzp.praha.eu/jnp/cz/voda/vodni_toky_vodni_dila_a_vodotece/index.html

<http://www.pamatnestromy.cz/co-je-pamatny-strom.html>

https://cs.wikipedia.org/wiki/Genius_loci

<http://www.prirodniparky.wz.cz/>

<http://www.uses.cz/1.3-co-je-to-uses>

http://www.artslexikon.cz//index.php?title=Genius_loci

<https://cs.wikipedia.org/wiki/Legenda>

<https://www.priroda.cz/slovník.php?detail=92>

<http://lhmp.cz/vt/prazske-potoky-2/>

KLIMEŠ, Lumír. *Slovník cizích slov*. 2., upravené. Praha: SPN, nap., 1983.

Pracovní postup

Týden před tématem zadá učitel žákům domácí úkol, aby se pokusili zjistit co nejvíce informací o zajímavých lokalitách, o kterých se jim zmiňovali spoluobčané při dotazníkovém šetření. A také, aby se snažili nějakou lokalitu sami vypátrat. Místo musí být přístupné veřejnosti a nacházet se v příslušné městské části, ideálně s rozumnou dostupností od školy. Bylo by dobré, kdyby nešlo o všeobecně známou zajímavost, ale spíše o lokalitu, jež by byla pro veřejnost „novinkou“.

Žáci při vyhledávání zajímavých míst, příběhů nebo událostí pracují s pracovním listem č. 7.

Pokud učitel nechce zadávat zjišťování informací o lokalitách jako domácí úkol, lze vytipování místa provést v počítačové učebně a informace o místech dohledávat. Na tuto aktivitu je potřeba počítat s větší časovou náročností.

Na úvod této části projektu se uskuteční brainstorming za účelem vytipování místa. Žáci navrhnou místa, která by veřejnost mohla zaujmout. Učitel zaznamenává jejich nápady. Žáci pracují s pracovním listem č. 8.

Po brainstormingu třída z návrhů vybere jednu lokalitu, které se v úkolu bude věnovat. Vybrané místo žáci vyhledají a zaznamenají do mapy městské části.

Práce v terénu

Po výběru lokality se třída pod vedením učitele vydá přímo na místo, kde týmy provedou fotodokumentaci nebo ilustraci (malba/kresba) místa.

Práce ve třídě

Po návratu do školy si týmy vyberou formu, jakou chtějí lokalitu prezentovat: návrh webové stránky, plakát – návrh naučné cedule přímo do terénu, článek do tisku, informační leták, PPT prezentace pro případnou přednášku. Vyhledají zajímavosti o lokalitě z dostupných zdrojů. Týmy by měly získané informace navzájem sdílet.

Žáci v týmu napíší vlastní legendu na základě reálných událostí (místo, čas):

Nejen „suchá“ fakta a čísla provázejí zajímavá místa, mnohdy to jsou fiktivní smyšlenky a pocity, které je ožívují. Společně s učitelem si žáci připomenou legendy spojené s Prahou (O kněžně Libuši, O Golemovi, O použití vajec pro stavbu Karlova mostu apod.). Po debatě o legendách si žáci v týmech vyzkoušejí vytvořit vlastní legendu. Svě místo přírodního dědictví se tak pokusí oživit vymyšlenou legendou s význačnou osobou historických dějin. Zamyslí se například, kdo z význačných osobností mohl procházet přes jejich místo nebo sedět pod jejich stromem a proč.

Poslední fází úkolu je grafická a textová prezentace lokality pro veřejnost, kterou budou týmy pod dohledem učitele zpracovávat ve škole. Učitel bude plnit roli konzultanta ve chvílích, kdy si týmy nebudou vědět rady, pořídí rovněž fotodokumentaci týmů při práci. Cílem zpracování je upoutat zájem veřejnosti na lokalitu a její propagace. Finální výstup musí obsahovat alespoň jednu autorskou fotografii nebo kresbu/malbu lokality a vlastní legendu.

Možná úskalí

Časová náročnost (vzdálenost vybraného místa), pohyb žáků v terénu, počasí

Výstupy

Tým – 1 výstup dle vlastního výběru, autorské fotografie nebo kresba/malba lokality, legenda, vyplněný pracovní list

Učitel – fotodokumentace týmů při práci v terénu i ve škole, fotografie jednotlivých týmů s výstupy

5. Estetika a rekreace

Anotace

V dnešní době děti a mládež příliš nepobývají ve venkovním prostředí. V této části projektu mají žáci možnost najít místo, kam rádi chodí, ale které není dokonalé, a vylepšit ho tak, aby v něm sami chtěli trávit více času. Žáci se zamyslí nad pojmy estetika a rekreace, nad prostředím pro rekreaci pro různé skupiny lidí a nad možnostmi své čtvrti.

Cíle

- Žák umí navrhnout opatření na zkrášlení místa v okolí své školy tak, aby zároveň sloužilo rekreaci a zvyšovalo přírodní hodnotu místa.
- Žák vlastními slovy vyjádří, co znamená termín estetika.
- Žák vlastními slovy vyjádří, co znamená termín rekreace.

Místo

Standardní třída, širší okolí školy

Čas

Práce ve třídě 45 min., práce v terénu 45 min. (45–90 min. podle náročnosti výtvarného ztvárnění) + cesta na lokalitu, vyhodnocení ve třídě 15 min.

Pomůcky

Výsledky dotazníkového šetření, psací a výtvarné potřeby, podložka, mapa městské části, pracovní list č. 9

Příprava učitele

Příprava pomůcek

Teoretický základ

Estetická úroveň veřejného prostoru má nezanedbatelný vliv na životní úroveň obyvatel, kteří jej využívají. Její zvyšování tak patří k základním předpokladům vnášení života na veřejná prostranství.

Zkvalitňování prostoru využívaného veřejností není záležitostí, na niž by se dalo pohlížet pouze z jediného úhlu pohledu. Jde o komplexní proces, je nutno posuzovat mnoho různých faktorů.

Zkrášlení by proto nemělo být samoúčelné; aby skutečně zvyšovalo kvalitu pobytu v daném místě, mělo by být estetické hledisko skloubeno s dalšími hledisky, kladoucími důraz na funkčnost, ať už jde o zpřístupnění z hlediska mobility, prvek relaxace nebo ohledy na spoluobyvatele z rostlinné a živočišné říše. Ne vždy je možné uplatnit tato hlediska ve stejné míře. Záleží na dispozicích dané lokality. Nezanedbatelným hlediskem jsou rovněž ekonomické možnosti realizátorů.

K dosažení optimálního výsledku je často třeba činit kompromisy. Prakticky žádná lokalita neumožňuje rozvinout všechna hlediska v plném rozsahu. Znakem dobré práce realizátorského týmu tedy může být i potlačení některé složky na nezbytnou míru. Výsledný návrh by měl splňovat co nejvíce kritérií.

V esteticky příjemném prostoru budou obyvatelé trávit rádi více svého volného času, proto jde estetika ruku v ruce s rekreací. Rekreace je forma odpočinku nebo činnosti ve volném čase, která je nezbytná pro existenci a rozvoj fyzické a psychické energie člověka. Poskytuje změnu prostředí, monotónní práce i způsobu života k rozvoji tělesné kultury a často i přímému styku s přírodou. Není však pouze nezbytnou složkou obnovy sil, neboť doplněna vhodnými zájmy a zálibami poskytuje člověku vnitřní uspokojení, obohacuje jeho intelekt a přispívá k růstu jeho osobnosti. Největší význam má zdravotně preventivní funkce rekreace, neboť kompenzuje negativní důsledky pracovního procesu, nevhodného životního prostředí a četných tlaků, vyvolaných nevhodným způsobem života.

Potřeba rekreace se projevuje bez rozdílu u všech sociálních a věkových skupin obyvatelstva a představuje celospolečenský fenomén se stoupající důležitostí, mj. i v územním plánování.

V současné době mezi základními urbanistickými funkcemi najdeme jako samostatnou urbanistickou funkci i rekreaci.

Určité druhy rekreace jsou vázány na kvalitní přírodní podmínky a využívají přírodní prostředí.

Územní nároky na rekreaci přinášejí problémy, které vedou ke střetům se zájmy ochrany přírody, ochrany zemědělského půdního fondu, hospodaření v lesích a na vodních plochách, zároveň však pobyt v přírodním prostředí ovlivňuje ekologické chování obyvatel.

Estetika je filosofická disciplína zabývající se krásnem, jeho působením na člověka, lidským vnímáním pocitů a dojmů z uměleckých i přírodních výtvorů.

Rekreace označuje čas nebo aktivitu, kterou lidé věnují aktivnímu nebo pasivnímu odpočinku, při němž regenerují svoje tělo nebo mysl.

Toto slovo vychází z latinského slova „*creare*“ čili tvořit, vyrábět a přidání předpony *re*, vyjadřující proces obnovení, znovuvytvoření něčeho, co již existovalo a má se vrátit do původního stavu.

Rekreace je někdy považována také za synonymum pro oddech nebo osvěžení. Velmi podobný

význam má také slovo relaxace. Pojem rekreace také vymezuje prostor, umožňující realizaci zálib a zájmů, kultivaci vlastních tvořivých sil, schopností atd. Podle obsahu lze rekreaci členit na jednotlivé druhy: kulturně-umělecká, intelektuální, sociální, zájmová a pohybová.

Zeleň má kromě svých základních funkcí také vliv na čistotu ovzduší a mikroklima, neboť snižuje prašnost a zvyšuje vlhkost vzduchu. Dále působí také jako tlumič nadměrného hluku, snižuje přílišnou hlučnost. Zároveň je dokázáno, že pohled na zelenou barvu posiluje smysly a oživuje oči. Má tisíci účinky, uklidňuje nervovou soustavu a pomáhá při únavě. Lidé, na které působí zelená barva, jsou přátelštější a plní energie.

Zdroje:

http://www.uur.cz/principy/pap/KapitolaC/C6_Rekreace_20061206.pdf

<https://cs.wikipedia.org/wiki/Estetika>

<https://cs.wikipedia.org/wiki/Rekreace>

https://cs.wikipedia.org/wiki/Ve%C5%99ejn%C3%A1_zele%C5%88

<https://www.femina.cz/barvy-a-psychika/>

Pracovní postup

Práce ve třídě

V úvodu se učitel pokusí společně s žáky definovat pojem estetika a pojem rekreace. Zeptá se jich, kolik svého volného času tráví mimo domov a jakým způsobem. Dále pokračuje s otázkami, jak tráví svůj volný čas jejich rodiče a prarodiče.

Žáci si uvědomí nároky jednotlivých skupin dle věku a zamyslí se nad tím, jak lze ještě dělit skupiny podle způsobu rekreace: sportovci, chovatelé (pejskaři), pěstitelé (zahrádkáři), kulturní nadšenci, rodiny s malými dětmi. Týmy pracují s pracovním listem č. 9.

Žáci budou pracovat s dotazníkem z dotazníkového průzkumu a se svou pocitovou mapou. Porovnájí svá oblíbená místa a oblíbená místa ostatních občanů. Zamyslí se nad tím, kolik těchto z míst se nachází v zeleni.

Má estetika a rekreace souvislost se zelení? Cítí se tam lidé lépe?

Hlasováním vyberou jedno místo v blízkosti školy (pokud má třída více času, může vybrat k návštěvě i více míst), ve kterém by byli ochotni trávit část volného času a zamyslí se nad jeho klady. Poté se uskuteční brainstorming nápadů nad jeho změnou, tak aby jim místo bylo bližší a měli chuť v něm trávit více volného času.

Práce v terénu

Žáci se společně s učitelem přesunou na toto místo. Cestou mohou hodnotit estetickou úroveň veřejného prostoru, kterým procházejí. Vezmou si s sebou pracovní list č. 9.

Po příchodu do vybraného místa se podívají, co si o místě zapsali a ověří si na místě, co tvoří jeho kvality.

Na místě každý žák výtvarně zpracuje obrázek místa, do kterého dokreslí svou navrhovanou změnu. Každý může dělat svůj vlastní návrh, nebo naopak více dětí může kreslit stejnou věc.

Návrhem může být např. výtvarné doplnění místa, skloubení s přírodními prvky, návrh funkčních prvků jako lavička, pítka, houpačka atd., aby byly zároveň hezké a ladící s okolím.

Po návratu do školy si žáci vzájemně ukážou návrhy a hlasováním vyberou 1-3 nejlepší.

Možná úskalí

Časová náročnost (vzdálenost vybraného místa), pohyb žáků v terénu, počasí

Povinné výstupy

Tým – vyplněný pracovní list

Třída – výtvarný návrh (popřípadě až 3 návrhy) na vylepšení vybrané lokality

Učitel – fotodokumentace týmů při práci v terénu i ve škole

Závěr projektu

Anotace

Učitel si s žáky připomene jednotlivá témata, zhodnotí přínos celého projektu a za pomoci lektora z Ekocentra Koniklec vybere návrhy k realizaci.

Cíle

- Žák vysvětlí pojmy veřejný prostor, anketa aj.
- Žák zhodnotí přínos projektu.
- Žák vybere návrhy k realizaci.

Místo

Standardní třída, venkovní učebna nebo PC učebna podle typu výstupů, které budou prezentovány a hodnoceny.

Čas

45 minut

Pomůcky

Dotazníky (případně podložky), psací potřeby, výstupy z realizovaných aktivit

Příprava učitele

Příprava pomůcek

Pracovní postup

V závěru projektu si učitel s žáky připomene jednotlivá témata, kterým se věnovali.

Žáci znovu vyplní úvodní dotazník a zhodnotí, co nového se díky projektu dozvěděli a jak se jim projekt líbil. Učitel mezitím vyplní dotazník zpětné vazby.

Podle výběru učitele mohou týmy vytvořit závěrečnou ppt prezentaci nebo závěrečný poster k prezentování absolvovaného projektu na škole.

Nakonec učitel s žáky a lektorem Ekocentra Koniklec vyberou jeden až dva výstupy pro realizaci.

Možná úskalí

Nejsou.

Povinné výstupy

Žák – vyplněný závěrečný dotazník

(Tým – výstup dle výběru učitele)

Třída – Návrhy k realizaci

Učitel – vyplněný dotazník zpětné vazby, fotodokumentace týmů při práci